

HANDEL IN LEVENDE EXOTISCHE REPTIELEN

Nood aan een alomvattend internationaal, Europees en nationaal juridisch beleid

Met 1.817.728 levende specimens die in 2017 en 2018 officieel werden ingevoerd, blijft de Europese Unie naast de Verenigde Staten van Amerika een van de belangrijkste legale invoermarkten voor reptielen.

Handel in levende exotische reptielen

De handel in exotische reptielen groeit in de VS en de Europese Unie sinds de jaren tachtig van de vorige eeuw. Voor die datum waren - in de VS - reptielen die als huisdier werden verkocht, voornamelijk inheemse soorten zoals *Trachemys scripta* (lettersierschildpad). Deze schildpad werd ook een populair huisdier in de Europese Unie en staat nu op de lijst van invasieve uitheemse soorten vanwege de negatieve gevolgen voor de inheemse Europese biodiversiteit.

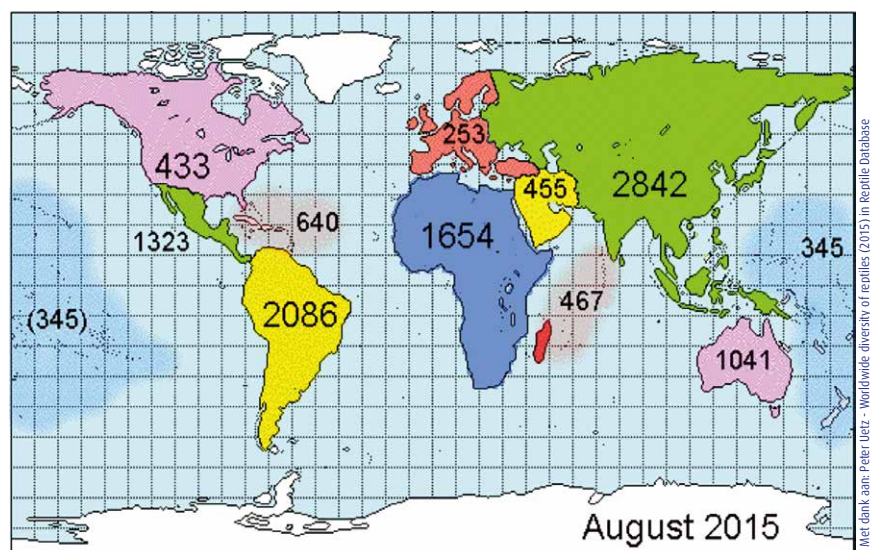
Exotische reptielen zijn zeer populaire huisdieren en de vraag naar deze dieren is nog steeds enorm. Professionals uit de huisdierenindustrie in de VS beschouwen het als het snelst groeiende segment in 2019. Hoewel er geen raming is voor de Europese Unie, wordt ervan uitgegaan dat de legale handel van de VS in exotische levende reptielen directe en indirecte jaarlijkse inkomsten oplevert ter waarde van ongeveer 1,4 miljard dollar.

Reptielen zijn een van de meest uiteenlopende groepen gewervelde dieren ter wereld en omvatten 4 grote categorieën voor een totaal van ~10.800 erkende soorten:

- *Crocodylia*: krokodillen, gavialen, kaaimannen en alligators (24 soorten)
- *Sphenodontia*: brughagedissen uit Nieuw-Zeeland (1 soort)
- *Squamata*: hagedissen (~6.512 soorten), slangen (~3.709 soorten) en amphisbaeniidae (193 'wormhagedissen' soorten)
- *Testudines*: schildpadden (~351 soorten)

Het aantal reptielen dat als huisdier wordt gehouden, is moeilijk in te schatten, omdat er geen openbare gegevens beschikbaar zijn. Uit recente cijfers (2018) van de Europese industrie voor huisdierenvoeding (FEDIAF) blijkt dat er ten minste 6.300.000 reptielen in de Europese Unie als huisdier gehouden worden, waarbij Italië (1.360.000), Spanje (1.075.000), Duitsland (1.000.000), Frankrijk (950.000) en het Verenigd Koninkrijk (900.000) bovenaan de lijst prijken. Ze vertegenwoordigen 7,8% van alle dieren (honden, katten, vogels, kleine zoogdieren, reptielen en aquarium) die in de EU als huisdier gekozen worden.

Mondiale reptielsoortenrijkdom

Echis coloratus (niet opgelijst door CITES).

Er komen ongeveer 5.000.000.000 slangenbeten per jaar voor in tropische en subtropische landen en die eisen 100.000 mensenlevens. Het is zorgwekkend dat dit gegeven bij het beleid op het gebied van de volksgezondheid vaak over het hoofd wordt gezien en dat de kosten voor de productie van antigifproducten in de loop der jaren dramatisch zijn gestegen.

Waarom zijn reptielen belangrijk?

Reptielen leveren belangrijke directe en indirecte ecosysteemdiensten: als zaadverspreider, bron van eiwitten, bron van medicijnen, grondstof en roofdieren. Verder spelen ze ook een belangrijke rol in de voedingscyclus. Wat hun rol als bron van geneesmiddelen betreft, worden giftige stoffen in gif of speeksel van reptielen door farmaceutische bedrijven gebruikt om geneesmiddelen te ontwikkelen dankzij hun belangrijke medicinale en, voor sommige slangensoorten, hun antimicrobiële eigenschappen. Gifstoffen worden ook gebruikt in de diergezondheidssector, de cosmetica, de sector van de voedingssupplementen en biowetenschappelijk onderzoek. Een aantal bedrijven in de Europese Unie zijn gespecialiseerd in de productie van gif. Hiervoor worden voornamelijk slangen gebruikt (80 tot 150 verschillende soorten) en niet zozeer hagedissen (slechts één of twee soorten). Zij gebruiken dieren die in hun eigen faciliteiten zijn gefokt, kunnen dieren kopen bij gespecialiseerde bedrijven of kunnen in het wild gevangen dieren op basis van hun eigen knowhow gebruiken voor hun bevoorrading. Van de soorten die ze gebruiken, staan er weinig op de CITES-lijst.

Internationale juridische kwesties

Net zoals bij amfibieën geldt ook hier dat de handel in de meeste reptielen **niet wettelijk geregeld** is op internationaal niveau. Men kan zelfs stellen dat ze vanuit een internationaal juridisch perspectief over het hoofd worden gezien.

De overeenkomst inzake de internationale handel in bedreigde in het wild levende dier- en plantensoorten (CITES), die in 1975 in werking is getreden, dekt ongeveer 900 soorten, wat overeenstemt met ~ 8,5 % van de erkende soorten.

Net zoals bij amfibieën, zijn de meeste reptielen opgenomen in bijlage II, waarin soorten voorkomen die, hoewel ze momenteel niet met uitsterven worden bedreigd, dat zonder gecontroleerde handel ervan wel kunnen worden. In tegenstelling tot de handel in specimens van bijlage I is voor de handel in specimens van bijlage II alleen een uitvoervergunning vereist en zijn in gevangenschap gefokte exemplaren van deze soorten aanvaardbaar voor de handel en verkoop. Alle krokodillen, Boidae en Pythonidae zijn CITES (I of II).

Op de laatste Conferentie der Partijen (CoP18-2019) bij CITES werden de volgende wijzigingen aangebracht:

- **Opname van 10 soorten in bijlage I (5 gekko's die voor het eerst in de lijst zijn opgenomen en 5 schildpadden die overgeheveld werden van bijlage II naar I)**
- **Opname van één slang in bijlage II**
- **Opname van 5 gekko's in bijlage II**

Europese juridische kwesties

Op EU-niveau is **de handel in bepaalde exotische reptielen** gereguleerd in het kader van de milieu- en diergezondheidswetgeving.

In het kader van de milieuwetgeving geeft de *CITES-verordening van de EU* uitvoering aan de internationale bepalingen van de Overeenkomst van Washington (~900 soorten). De handel van op de CITES-lijst geplaatste reptielen in de Europese Unie is toegestaan op voorwaarde dat de toepasselijke CITES-documentatie (zoals invoervergunningen) wordt ingediend. De EU voegt een extra beschermingslaag toe en een dergelijke vergunning zal alleen worden afgegeven als men over een positief wetenschappelijk advies beschikt ('Non Detriment Finding'). Zij voegt ook 22 niet in de CITES-lijst opgenomen reptielen toe aan bijlage D om hun invoer in de Europese Unie te controleren.

In het kader van de milieuwetgeving verbiedt de *verordening inzake invasieve uitheemse soorten* de invoer, de handel, het houden en het fokken van *Trachemys scripta*, een Noord-Amerikaanse schildpad. Deze soort is schadelijk voor de Europese biodiversiteit.

Bijlage D van de EU-verordening bevat voornamelijk soorten die niet zijn opgenomen in de internationale CITES-bijlagen, maar waarvoor de Europese Unie de invoerstromen naar de verschillende landen van de Europese Unie wil monitoren. Indien deze handelstromen zeer belangrijk blijken te zijn, kan de Unie deze soorten later opnemen in een bijlage waarin zij een hoger beschermingsniveau krijgen.

In het kader van de **diergezondheidswetgeving** voor dieren zijn er algemene regels (hygiënische controles) van toepassing wanneer een reptiel de Europese Unie binnenkomt. Voor reptielen geldt er verder geen andere sectorale wetgeving.

Overexploitatie, gebrek aan gegevens en problemen in verband met de instandhouding van soorten

➤ De staat van instandhouding van veel reptielen, met inbegrip van het risico van uitsterven, is bij gebrek aan gegevens gro-

tendeels onbekend, aangezien minder dan 40 % van de reptielensoorten in het kader van de IUCN is beoordeeld. Wetenschappers zijn van mening dat ongeveer 20 % van de reptielensoorten wereldwijd wordt bedreigd. Een studie gemaakt in 2013 over ~1.500 soorten toont aan dat krokodillen, schildpadden (vooral zoetwaterschildpadden) en sommige hagedissen beschouwd moeten worden als de meest bedreigde soorten in vergelijking met slangen of andere hagedissen. Lokaal uitgestorven slangen en hagedissen worden echter wel gemeld, wat tot een genuanceerde interpretatie zou moeten leiden.

➤ Reptielen worden in de wereld zwaar uitgebuit voor vlees, traditionele medicijnen, de leerhuidenindustrie en de handel in huisdieren. De grote vraag naar in het wild levende reptielen voedt de illegale handel en draagt bij tot de druk op het ecosysteem. Het vangen van reptielensoorten in het wild wordt beschouwd als het gegeven dat de tweede grootste impact op hun voortbestaan heeft, naast het verlies van hun habitat. De instandhouding komt daarbij in gevaar, wanneer dit tot een ernstige populatiedaling binnen een bepaalde bevolkingsgroep leidt.

De legale handel in het kader van CITES kan problematisch worden, wanneer deze leidt tot overexploitatie van in het wild gevangen dieren. De Europese Unie kan via haar Wetenschappelijke Studiegroep positieve of negatieve adviezen uitbrengen over uitvoerquota en opschorting van de invoer ('Non Detriment Finding'). Deze procedure stelt de Europese Unie in staat om na te gaan of de uitvoerquota voor soorten van bijlage II, die vrijwillig en eenzijdig door het land van herkomst worden vastgesteld, in overeenstemming zijn met de instandhoudingsvereisten van de CITES-verordening.

De handhaving binnen CITES kan zeer complex zijn, aangezien een en dezelfde soort onder verschillende juridische categorieën kan vallen. De status zal afhangen van de vraag of het gaat om in het wild gevangen, in gevangenschap gefokte of in de veeteelt gehouden dieren en of de juiste juridische documentatie beschikbaar is. Het smokkelen en witwassen van in het wild gevangen reptielen die op de CITES-lijst staan als in gevangenschap gefokte reptielen, is niet zeldzaam volgens verschillende wetenschappelijke studies.

In 2019 organiseerde een internationaal politieonderzoek waarbij 22 landen betrokken waren en dat gecoördineerd werd door Interpol (Blizzard Operation), een maand lang durende actie om de illegale handel in reptielen te bestrijden. Ongeveer 4.400 levende dieren werden in beslag genomen, waaronder 20 krokodillen en alligators, 2.700 schildpadden en schildpadden, 1.059 slangen en 512 hagedissen en gekko's. Op Europees niveau waren Frankrijk, Nederland, Duitsland, België, Portugal, Zweden, Denemarken, Italië, Estland, Hongarije, Letland, Polen en Spanje bij de operatie betrokken. De autoriteiten richtten zich op vliegtuigpassagiers, commercieel vrachtvervoer, dierenwinkels en legale eigenaren van huisdieren. Op Europees niveau werden twaalf arrestaties verricht (6 in Italië en 6 in Spanje). Interpol verklaarde dat zij verwachten dat er in de toekomst nog meer arrestaties en vervolgingen zullen volgen, naarmate er meer controleacties verricht zullen worden. Interpol heeft ook een duidelijk verband gelegd tussen de illegale handel in reptielen en criminele organisaties.

Het probleem is nog nijpender voor reptielen die niet op de CITES-lijst staan, aangezien hun handel niet onder het internationale recht valt. De nationale wetgeving kan enige bescherming bieden in het land van herkomst (bijvoorbeeld door de uitvoer van bepaalde wettelijk beschermde soorten te verbieden) of in de landen van bestemming (bijvoorbeeld door het opstellen van een positieve lijst van reptielen).

Wat meer bepaald België betreft, werden volgens de TRACES-databank in 2018 14.101 reptielen ingevoerd uit derde landen. De Verenigde Staten (7526), Vietnam (4961) en Togo (1073) voerden die lijst van landen aan. Dit bevestigt dat België niet op de

© Frank Paasmans

De dramatische daling van de tokeh (Gekko gecko) die in grote hoeveelheden geëxporteerd werd als in gevangenschap gekweekte dieren, heeft ertoe geleid dat de laatste CITES CoP (2019) de soort in bijlage II heeft opgenomen. In 2018 zijn de officiële Indonesische exportquota voor in gevangenschap gefokte specimina onverwacht gestegen van 45.000 exemplaren die jaarlijks worden geëxporteerd, naar 1.800.000 exemplaren, waarvan 98,8% voor consumptiedoeleinden (inclusief traditionele geneesmiddelen) bestemd waren.

Goniurosaurus kuroiwa (Kuroiwa's grond gecko - niet opgelijst door CITES).

eerste plaats staat als officiële importeur van levende reptielen uit derde landen. Officiële gegevens registreren zeer weinig officiële intra-EU handelsinvoer van reptielen met Italië als eerste importeur van reptielen naar België met slechts 100 exemplaren.

Op Belgisch gewestelijk niveau (Vlaanderen) werd in april 2019 in het kader van de wet op het dierenwelzijn een positieve lijst van reptielen aangenomen en deze is op 1 oktober 2019 in werking getreden. De lijst is uitsluitend van toepassing op het grondgebied van het Vlaamse Gewest en heeft betrekking op 422 soorten die wettelijk kunnen worden vastgehouden:

- 107 slangen (met 30% CITES-soorten)
- 249 hagedissen (met 35% CITES-soorten)
- 66 schildpadden (met 61% CITES-soorten)

De Waalse Raad voor Dierenwelzijn heeft in april 2017 een voorstel gedaan aan de Waalse minister van Dierenwelzijn om 232 soorten te reguleren. Deze lijst werd evenwel nog niet vastgesteld.

De Lacey Act, de Amerikaanse wet op de handel in wilde dieren en planten, stelt sinds 2008 dat het verboden is om wilde dieren en planten te importeren, te exporteren, te vervoeren, te verkopen, te ontvangen, te verwerven of te kopen in de handel tussen staten of de buitenlandse handel, als die dieren en planten in strijd met een wet of regeling van een staat of in strijd met een buitenlandse wet zijn meegenomen, gehouden, vervoerd of verkocht. Bij een inbreuk zijn de Amerikaanse wetgeving en sancties van toepassing. De invoer van in het wild levende dieren in strijd met buitenlandse wetgeving is verboden.

Uit studies op het niveau van de lidstaten is gebleken dat actie op Europees niveau nodig is om de handel in reptielen op coherente en doeltreffende wijze aan te pakken. De Europese interne markt houdt in dat de EU wordt beschouwd als één grondgebied, zonder grenzen en zonder andere belemmeringen die verband houden met het vrije verkeer van goederen. Als gevolg daarvan lijken de intracommunautaire verplaatsingen van met name exotische soorten die niet op Europees niveau gereguleerd zijn, moeilijk te traceren. Handhaving door de overheid is ook moeilijk als het gaat om reptielensoorten die in hun land van herkomst wettelijk beschermd zijn en verboden zijn om te exporteren. Wanneer wordt vastgesteld dat deze soorten binnen de Europese Unie worden verhandeld, vormt dit een uitdaging voor de overheid, aangezien het huidige EU-rechtskader voor exotische soorten niet van toepassing is op deze kwestie.

Het probleem is nog nijpender met de opkomst van e-commerce en sociale media als platform voor de uitwisseling en verkoop van reptielen. Handhaving is een grote uitdaging voor de overheid vanwege mazen in de bestaande nationale of EU-wetgeving (dieren vallen bijvoorbeeld niet onder het nieuwe EU-kader voor markttoezicht). De specifieke kenmerken van de online handel bemoeilijken de handhaving, waardoor deze snel evolueert en er binnen het sociale-mediaplatform sprake is van hechte groepen.

Aanbevelingen

- **Als langetermijndoelstelling overwegen om op internationaal niveau een sterk juridisch en beleidskader voor niet in de CITES-lijst opgenomen reptielensoorten tot stand te brengen, met inbegrip van kwesties in verband met biodiversiteit, gezondheid en dierenwelzijn.**

Om hiertoe te komen, moet worden nagedacht over legale manieren om:

- **De handel in in het wild gevangen soorten te voorkomen, behalve als een onafhankelijk internationaal wetenschappelijk comité dat rekening houdt met de biodiversiteit (gevolgen voor de wilde populatie en het ecosysteem), de gezondheid (bv. overdracht van ziekteverwekkers of parasieten op mens en dier) en het welzijn van dieren (geschiktheid om in gevangenschap te worden gehouden) een naar behoren geformuleerd, positief wetenschappelijk advies kan afgeven;**

- De illegale handel in uitheemse reptielensoorten te voorkomen, die in de staten in het verspreidingsgebied worden beschermd;
 - De handel in uitheemse reptielensoorten te voorkomen, die onlangs zijn ontdekt en nog niet wetenschappelijk zijn beschreven;
 - Met name de handel in giftige uitheemse reptielensoorten te voorkomen, behalve het strikt gecontroleerde gebruik van biologisch werkzame bestanddelen voor wetenschappelijke, farmaceutische en cosmetische doeleinden;
 - De capaciteitsopbouw te versterken in de landen die zich in het verspreidingsgebied bevinden om het wetenschappelijk onderzoek naar en de monitoring van wilde populaties te verbeteren, om een passende juridische bescherming en efficiënte handhavingscapaciteit te ontwikkelen;
 - Duurzame economische alternatieven voor de lokale bevolking te bevorderen in de landen in het verspreidingsgebied die leven van de handel in levende reptielen;
 - Zich te houden aan de CITES-overeenkomst om de wetenschappelijke samenwerking te verbeteren, met name voor op de CITES-lijst geplaatste soorten die in het wild overbevestigd blijken te zijn en/of geen geschikt dier voor de handel in huisdieren zijn.
- Als middellangetermijndoelstelling ervoor zorgen dat het huidige wetgevingskader geschikt is voor zijn doel en dat het op coherente en efficiënte wijze deelneemt aan de bestrijding van de illegale handel in en de overexploitatie van reptielen die op de CITES-lijst staan.

Om hiertoe te komen:

- Een grondige analyse maken van de legale en illegale handel in op de CITES-lijst geplaatste soorten binnen de Europese Unie door de bestaande handelsgegevensbestanden te onderzoeken en te vergelijken (zie de CITES en TRACES-databanken), invoervergunningen, nationale en Europese inbeslagnemingsgegevens, handelsroutes en andere passende criteria; zo een betere kennis van de illegale handel op Europees niveau ontwikkelen en samenwerken met Interpol en Europol aan passende handhavingscontroles met de douane en andere rechtshandhavingsinstanties;

Atheris ceratophora (niet opgevoerd door CITES).

- **Beoordelen of de legale handel in op de CITES-lijst opgenomen soorten geen bedreiging vormt voor het voortbestaan van wilde populaties. Indien een dergelijke dreiging bestaat of als er een gebrek aan gegevens is over de status van wilde populaties, overwegen om de status van de soort in het kader van CITES en de daarmee samenhangende selectiecriteria te wijzigen;**
 - **Samenwerkingen faciliteren en synergieën en de uitwisseling van gegevens bevorderen tussen onderzoekers, hobby- en professionele houders en fokkers, ngo's, maatschappelijke organisaties, overheden en beleidsmakers op nationaal, Europees en internationaal niveau;**
 - **Contact opnemen met de betrokken landen om ervoor te zorgen dat de invoervergunningen in overeenstemming zijn met de toepasselijke wetgeving;**
 - **Reptielensoorten toevoegen aan bijlage D van de CITES EU-verordening, voor zover aan de toepasselijke criteria is voldaan;**
 - **Overwegen om een positieve lijst van reptielen op te stellen die als huisdier worden gehouden op basis van criteria inzake biodiversiteit, gezondheid en dierenwelzijn of enig ander geschikt instrument.**
- **Als kortetermijndoelstelling ervoor zorgen dat de huidige wetgevingskaders op nationaal niveau door de overheid worden gehandhaafd en in de hele mondiale toeleveringsketen worden nageleefd.**

Om hiertoe te komen:

- **De nationale handhavingscapaciteit voor grenscontroles en elektronische handel versterken;**
- **Informatie en ervaringen uitwisselen tussen de lidstaten om gegevens over het intracommunautaire verkeer van reptielen binnen de Europese Unie te verkrijgen;**
- **Een campagne organiseren om reptielenhandelaren, hobbyisten en andere eigenaren van huisdieren bewust te maken van de dreiging in verband met de legale en illegale handel in reptielen, met inbegrip van ernstige bezorgdheid over de elektronische handel;**
- **Regelmatige en gerichte controles in dierenwinkels, op beurzen en op andere platforms organiseren, waar reptielen worden verkocht of uitgewisseld.**

Referenties

- Alexander C. 2014. The Lacey Act : Protecting the Environment by Restricting Trade. Congressional Research Service 7-5700 www.crs.gov R42067.
- Anti-Venom Market – Growth, Trends, and forecast (2019-2024). Publishing Date : 01-Apr-2019. <https://www.industryresearch.co>.
- Auliya M. et al., 2016. Trade in live reptiles, its impact on wild populations, and the role of the European market Biological Conservation. Volume 204, Part A, Pages 103-119. doi.org/10.1016/j.biocon.2016.05.017.
- Collis A., Fenili R. 2011. The modern US reptile industry. Georgetown Economic Services, LLC Economic Analysis Group; accessed 2019 Nov 21.
- FEDIAF (The European Pet Food Industry). 2018. European facts and Figures. <http://www.fedif.org>.
- Franco A., Scott L., Roberta P. & Luiselli L., Carpenter A. 2013. Trade and exploitation of amphibians and reptiles : a conservation overview. Atti della Accademia delle Scienze di Torino, Classe di Scienze fisiche, matematiche e naturali. 146. 85-93; accessed 2019 Nov 12. <http://www.reptile-database.org/db-info/SpeciesStat.html>. <https://www.latoxan.net>.
- Janssen J., Leupen B. 2019. The role of the Netherlands in the reptile trade. Monitor – Conservation research society; accessed 2019 Nov 12. <https://mcrsociety.org>.
- Klemens M., Thorbjarnarson J., 1994. Reptiles as a food resource. Biodiversity & Conservation, 1995, Volume 4, Number 3, Page 281; accessed 2019 Nov 12, <https://doi.org/10.1007/bf00055974>.
- Mack J., 2019, Demand for herps - Pet reptiles are flourishing due to improved captive breeding, Pet age; accessed 2019 Nov 12.
- Meiri S., G. Chapple D.G. 2016. Biases in the current knowledge of threat status in lizards, and bridging the assessment gap, Biological Conservation; accessed 2019 Nov 12, <https://doi.org/10.1016/j.biocon.2016.03.009>.
- Valencia-Aguilar A., Cortés-Gómez A., Ruiz-Agudelo C. 2013. Ecosystem services provided by amphibians and reptiles in Neotropical ecosystems, International Journal of Biodiversity Science, Ecosystem Services & Management; accessed 2019 Nov 12, 9:3, 257-272, DOI : 10.1080/21513732.2013.821168.
- Sheperd C.R., Janssen J., Nijman V., Millions of Tokay Geckos Are Taken From the Wild Each Year. Essay. The revelator, Center for Biological diversity, Sept. 2019; accessed 2019 Nov 12. <https://therevelator.org>.

Deze fiche is één van de zes fiches over de handel in exotische diersoorten. Deze behandelen de illegale invoer van vlees in de Europese Unie (inclusief bushmeat) en de legale en illegale handel in reptielen en amfibieën. Deze fiches zijn opgesteld door de FOD Volksgezondheid samen met een groep van experts. Ze werden verdeeld tijdens de conferentie "Towards a sustainable wildlife trade – One World One Health recommendations" die van 3 tot 4 december 2019 in Brussel werd georganiseerd door de FOD Volksgezondheid en het Belgische biodiversiteitsplatform.

Biodiversity.be

federale overheidsdienst
VOLKSGEZONDHEID,
VEILIGHEID VAN DE VOEDSELKETEN
EN LEEFMILIEU

